

II.

A pædagogiai cursus.

Az alábbiakban a pædagogiai cursusról akarok röviden beszámolni, melyet sokkal jobbnak és tanulságosabbnak tartok az irodalminál.

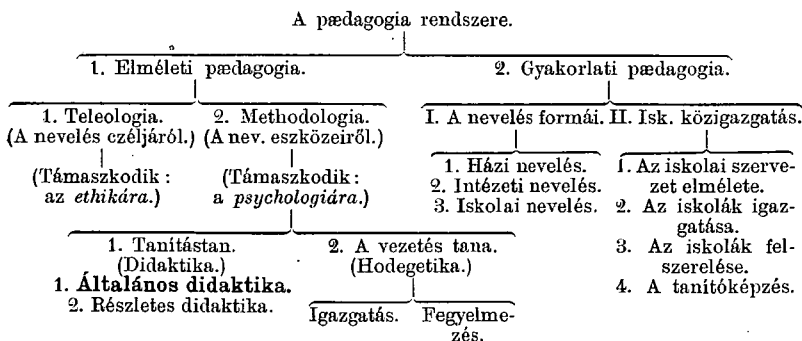
E cursus az előadások három sorozatából állott: 1. pædagogia, előadta *dr. Rein W.*; 2. psychologia, előadta *dr. Ziehen Th.* és 3. iskolai egészségtan, előadta *dr. Gärtner* udvari tanácsos.

Dr. Rein a herbartista pædagogia elméletével ismertette meg hallgatóit. Igen érdekesen, élvezetesen ad elő, s épen nem olyan, minőnek a német tudóst szokás képzelni. Erősen systematikus egyéniség, igen szereti a rendszert. Mindenben rendszeres összefüggést keres, s minden fogalom számára megvan a külön skatulyája. A 12 előadásban is röviden egész rendszeres pædagogiót adott. Kifejtette pædagogiai rendszerének három főgondolatát: a culturfokok, a concentratio és a formalis fokok tanát.

Kiindult a fejlődés (tökéletesedés) fogalmából. A nevelést ethikai feladat gyanánt kell fölfogni, mely nagy eszméket ad tovább egy következő nemzedéknek, hogy ez azokat ismét tovább fejlessze.

Három ethikai álláspont lehetséges: az eudæmonismus, utilitarismus és moralismus. Ez utóbbi álláspontra helyezkedve, megkapjuk a nevelés céljául: az erkölcsös jellem képzését.

Adja ezután a pædagogia rendszerét a következő táblázatban:

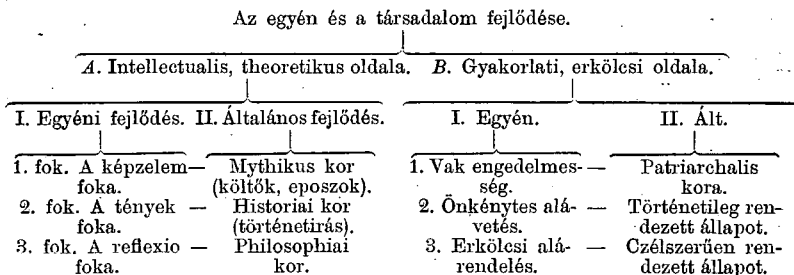

Előadásai tulajdonképen az *általános didaktikáról* szólottak. A mit elmondott, az jórészt meg van írva *Pædagogik* (Sammlung Göschen) című könyvében, de még behatóbban a *Theorie u. Praxis der Volksschule* (Das erste Schuljahr) cz. munka bevezetésében.

A tanítás céljául az érékkeltést tűzi ki. Az imperativus szerinte

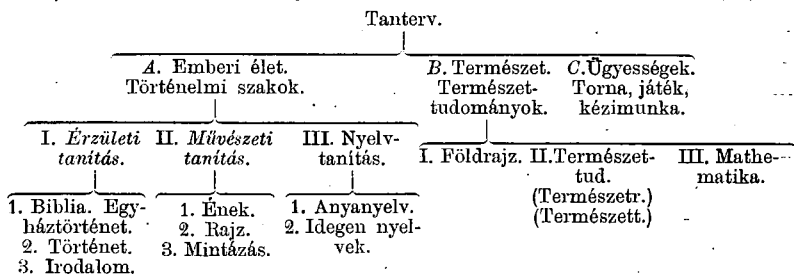
nem az : Taníts érdekesen ! hanem : Taníts úgy, hogy az érdeklődés megmaradjon ! A tudásnak érzelmi tonusokkal kell kapcsolódnia. Elemzi azután az érdeklődést, melynek hat féle nemét különbözteti meg, mint az egyébként ismeretes.

Adja ezután a tanterv elméletét. Szól először a tananyag kiválasztásáról, melynél szintén az erkölcsös jellem fogalmából indul ki. A cultura jelen állapotát kell ismernie a tanulónak, hogy e culturalis munkában részt vehessen. De a jelen állapot igen complicált. Az egyszerűbbön kell kezdeni s fokozatosan fölvezetni a tanulót, még pedig ugyanazon fokokon át, melyeken keresztül az emberiség idáig fejlődött. Ez a kulturtörténeti fokok jelentősége. Az egyes ember fejlődése és az emberiség fejlődése között ugyanis párhuzamosság van. Három fokot lehet megkülönböztetni e fejlődésben, s ezeket a következő táblázat tünteti föl :

A fejlődés utolsó foka egyiknél sincs befejezve. A tanterv e szerint culturképek emelkedő sorozatából fog állani.

Vizsgálva azon elemeket, melyek a tantervbe tananyag gyanánt fölveendőek, az ismert herbartista alapon (tapasztalás köre, érintkezés köre) a következőket találja :

Az államnak egyébként elég volna a czélokat kitűznie, nem szükséges az anyagot kijelölni.

Szól azután behatóan az egyes tárgyakról, főleg azt vizsgálva, hogyan érvényesülhet a kulturtörténelmi elv. Sokkal kevesebb idő jut azután az egyes szakok közötti kapcsolat, a concentratio fejtegeté-

sére, s végül röviden volt kénytelen végezni a *módszer* kérdésével is. Természetesen csak egyféle módon lehet fogalmakhoz jutni: a formalis fokokon át. Nem ismétlem e fokok ismertetését, hanem utalok Waldapfel János cikkére e folyóirat I. kötetében,* melyben behatóan van tárgyalva e kérdés.

E vázlatos ismertetésben is ime mennyi táblázatot adtam. De ezek valóban jellemzők dr. Reinra, a mennyiben minden előadására jutott nemcsak egy, hanem több ilyen táblázatos összeállítás.

A mit elmondott, azt nagyrészt el lehet olvasni munkáiban, s így inkább a közvetlenség, melylyel előadott, az a szónokias lendület, a mely minden előadását jellemezte, ragadta meg a hallgatót. Az előadások végén egy egész kis pædagogiai könyvtárt mutatott be megtekintésre, rendszeresen rakva egymás mellé az egyes munkákat.

Dr. Ziehen előadásai szintén igen vonzóak voltak a hallgatóságra nézve, de távolról sem voltak oly világosak és meggyőzőek, mint dr. Rein előadásai.

Dr. Ziehen, egy szóke fiatal orvos, a jeni tébolyház másodigazgatója, voltaképen psychopathiával foglalkozik, s a mit előadott, nem is annyira psychologia, mint inkább psychophysika volt. Előadásai le vannak írva «Leitfaden der physiologischen Psychologie in 15 Vorlesungen» (Jena, Gustav Fischer) czímű könyvében.

Az anyag, melyet ott felölel, 15 előadásra is sok, s most ezt 12 előadáson akarta elvégezni. Ezért szörnyű sietséggel száguldott végig a legszebb problémákon, nem hagyva időt arra, hogy hallgatói a tárgy fölött elmélkedjenek.

Az ő psychológiája a parallelismus elvén épül föl. Azt állítja ugyanis, hogy minden szellemi működésnek valamely testi idegműködés felel meg. Az idegrendszer testi munkája és a szellem munkája között tehát párhuzamosság van. Az érzetek e szerint az idegállományban beállt anyagi változásokkal járnak. Ép így a képzetek is, melyek egymással associatio-útak által vannak összekötve. Az associatio útjai láthatók is az agyban, tönkrejutásuk megakadályozza bizonyos képzetek keletkezését vagy összeköttetését. Érzetek, képzetek és képzetársítás teszik az egész lelki életet. Nem is foglalkozott mással, mint ezen lelki jelenségek magyarázatával, s valóban merész hypothesisekkel állott elő, melyeket nagyon gyakran nem is látott szükségesnek igazolni. A régi, eddig elfogadott elméleteket nagyon gyakran döntötte meg e néhány szóval: Das ist *entschieden* nicht so. Az irodalomra is nagyon kevésbé utalt. Előadásai erősen materialistikus ízüek voltak, bár több ízben tiltakozott a materialismus vádjá ellen, a mennyiben ezt meghaladott

* A formalis fokozatok elméletének története.

álláspontnak tekinti. Hallgatóit (a mint magánbeszélgetésekből tudom) nem sikerült meggyőznie. Ebben sok része lehet a gyors haladás mellett azon körülménynek, hogy a hallgatókról nagyon is sok orvosi ismeretet (különösen idegélettant) tételezett föl, sok dolgot csak jelzett, a mi bővebb kifejtésre szorult. Hallgatóinak egy része (mely egyébként a német nyelvvel is küzdött néha), meg nem értette volna, ha nincs kéznél könyve, melyben mindazt megtalálták leírva.

Bemutatásai is voltak. Mutatott állati agyakat. Egy öreg asszonyt, kinek agybaja volt, s ennek folytán, bár megismerte a tárgyakat, de megnevezni nem tudta, mindenre csak igent, német mondott, vagy a nevét. Egy kutyán vivisectiót is végzett, hogy bemutassa, hogy egyes functiók az agy egyes részeihez vannak kötve. Ha villamos áramot vezetett a fölnyitott agy egy-egy helyére, akkor bizonyos tagja a kutyának meg-megrándult. Gall tana tehát lényegében igaz, a baj csak az volt, hogy ő az egyes functiók helyét teljesen önkényesen állapította meg, tehát rosszul jelölte ki. Most azonban kísérletileg a főbb lelki működések helye már meg van állapítva.

Végül még egy orvost, *dr. Gärtner*-t volt alkalmunk meghallgatni. Erőteljes alak, ki katona-orvos volt egy porosz hadihajón, s bejárta a világot. Igen világosan beszél, s teljesen tájékoztat az egészségtan jelen állásáról referálva, a legújabb irodalmi termékekről is. Szól az ú. n. iskolai betegségekről: a fejfájásról, orrvérzésről, Vitis-tánczról, epilepsiáról, hátgerincz-elgörbülésekről, igen behatóan a szembajokról, s az iskolaépületről és czélszerű berendezéséről. A hallgatók megszemlélték vezetése alatt a jenai polgári iskolát, mely egészen új, s teljesen megfelel a hygienia követelményeinek. Bevezette a hallgatókat az orvosi mentés tudományába is, gyakorlatilag tanítva őket a sebek bekötözésére és a betegszállításra. Számos képet, könyvet és táblázatot is mutatott be, s hallgatói nem egy dologban jutottak helyesebb nézetekhez, a minek természetesen nagy gyakorlati jelentősége van. Legjobb könyvek gyanánt *Eulenberg* és *Bach*: «Schulgesundheitslehre» című könyvét, s *Burgerstein* és *Netolitzky*: «Handbuch der Schulgesundheitslehre» című munkáját ajánlotta. Mind a kettő vaskos kötet, az utóbbi teljes irodalmi tájékozást is nyújt.

E háromféle előadások tettek együtt egy teljes cursust, melynek hallgatásáról a tanfolyam végén a tanárok látogatási bizonyítványt adtak.

A cursus különben sok alkalmat nyújtott a tanárok és hallgatók közötti barátságos beszélgetésre, s nemcsak az előadások, hanem ezek a beszélgetések, valamint a hallgató-társakkal való érintkezés is, valóban eszme-ébresztő, s nem maradhat eredmény nélkül.

Dr. WESZELY ÖDÖN.